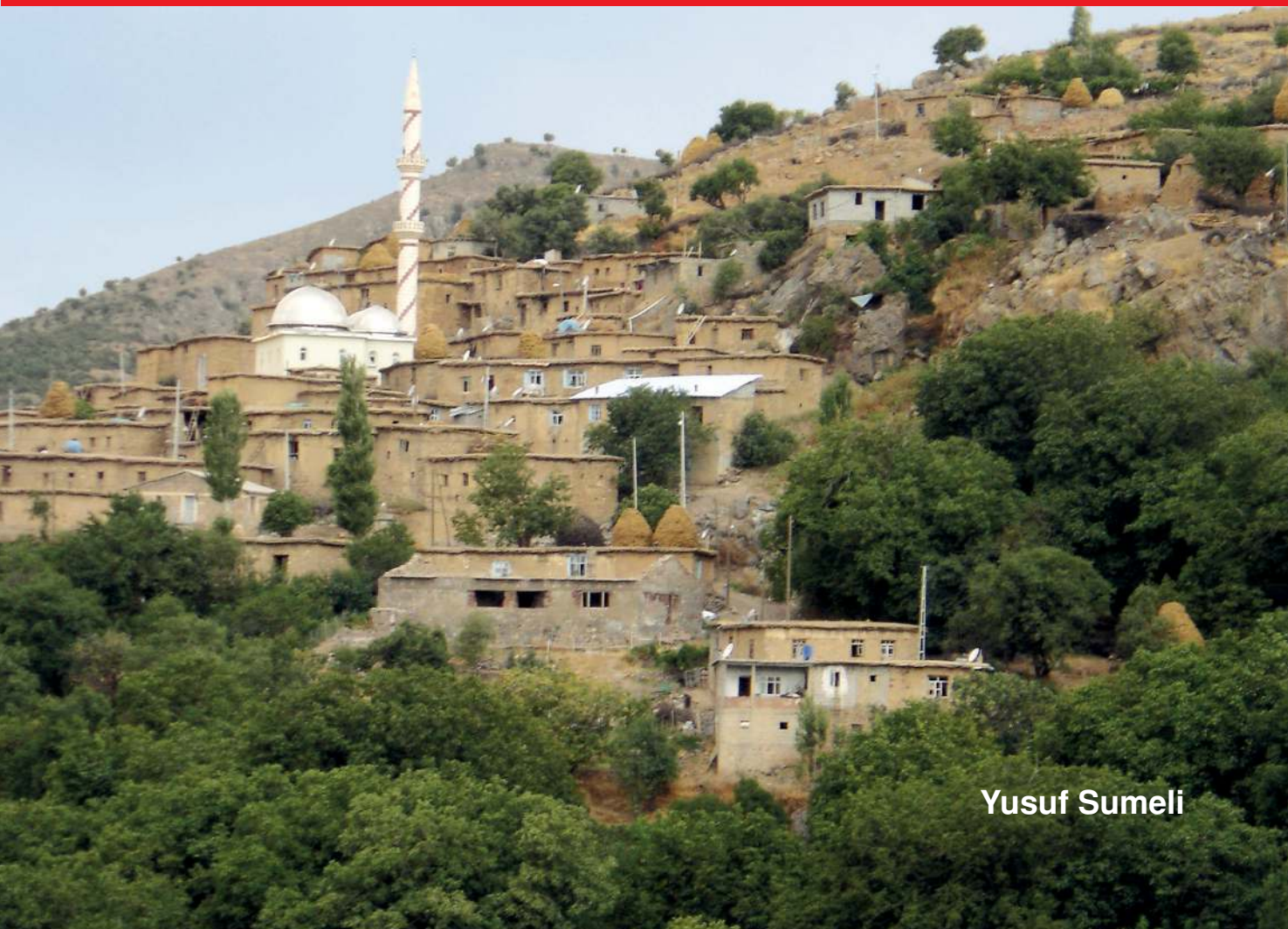

HÉSRAS (ÖZPINAR)

SIIRT - ŞIRVAN

Yusuf Sumeli

Değerli Köylülerim,

Hésras (Özpınar) Köyü Yardımlaşma Dayanışma Kültür ve Kalkındırma Dernek yönetimi ricası üzerine dernek sitesinde yayınlanmak üzere, köyle ilgili bir tarihçe yazmam istendi. Köyümüz ve çevremizle ilgili araştırma yapmaya başladım. Bu çalışma sırasında, bırakın köyümüz ve çevremizi, ilçemiz ile ilgili dahi, bir tek yazılı kaynağın olmadığını fark ettim. Bu çok acı ve üzücüydü. Çok büyük bir eksiklikti.

O gün, bu eksikliği gidermek için, çevre illerin;

Siirt, Bitlis, Van Botan ve Hizan ile ilgili yazılanları inceledim, tarihlerini okudum. Değişik ansiklopedilerden araştırmalar yaptım.

Köy yaşantımı, köyle ilgili bilgi ve birikimimi birleştirerek bu eseri meydana çıkardım. **“Söz uçar, yazı kalır.”** mantığıyla, gelecek nesillere bir yazılı kaynak bırakmak amacıyla, bu çalışmayı yaptım.

Köyüme, köylüme, metropollerde yaşayıp köyüne gidemeyip hasret duyanlara ve genç nesillere, bir nebze yararım dokunsun istedim.

Bu eserimi ömrüm boyunca uğruna mücadele ettiğim diline, kültürüne, kimliğine sahip çıkan tüm köylülerime adıyorum.

Katkılarından dolayı Beşiktaş Belediye Başkanı Sn Av. Murat Hazinedar, Başkan Yardımcısı Mürvet Günday'a, Emin Sürümlü'ye, ve bu eserin hazırlanmasında emeği geçen, Sadık Uygun ve ailesine, çalışanlarına, dizgisini ve grafiğini yapan Tülay Dikçe'ye teşekkür ederim.

Yusuf SUMELİ

SIIRT ŞIRVAN ÖZPINAR KÖYÜ YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA KÜLTÜR VE KALKINMA DERNEĞİ

YÖNETİM KURULU ŞEMASI

Tahir Sumeli
Başkan

İlhan Silgu
Başkan Vekili

Şükrü Şevli
Sekreter

Kemal Sumeli
Sayman

Mehmet Sirek
Lokal Müdürü

Derviş Yaşa
Yön.Kur.Üyesi

İlhami Sungu
Yön.Kur.Üyesi

Abdullah Süzgülü
Yön.Kur.Üyesi

Metin Sidimi
Yön.Kur.Üyesi

Ali Soylu
Yön.Kur.Üyesi

Osman Ballı
Yön.Kur.Üyesi

Cuma Sungur
Denetim.Kur.Üy.

Gencé Sumeli
Denetim.Kur.Üy.

Şükrü Süssü
Denetim.Kur.Üy.

Şerafettin Sumeli
2. Yönetim.

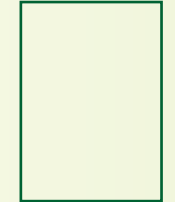
Kamil Şevluk
2. Yönetim.

Selhattin Sumeli
2. Yönetim.

Şeref Sirimsi
2. Yönetim.

Sıtkı Sumeli
2. Yönetim.

Emin Sürümlü
2. Yönetim.

Ahmet Sevci
2. Yönetim.

İsa Siriş
2. Yönetim.

Kadri Sumeli
2. Yönetim.

Hamza Sirek
2. Yönetim.

Cengiz Sumeli
2. Yönetim.

Abdullah Sidimi
2. Denetim Kur.Üy.

Cafer Seyliçli
2. Denetim Kur.Üy.

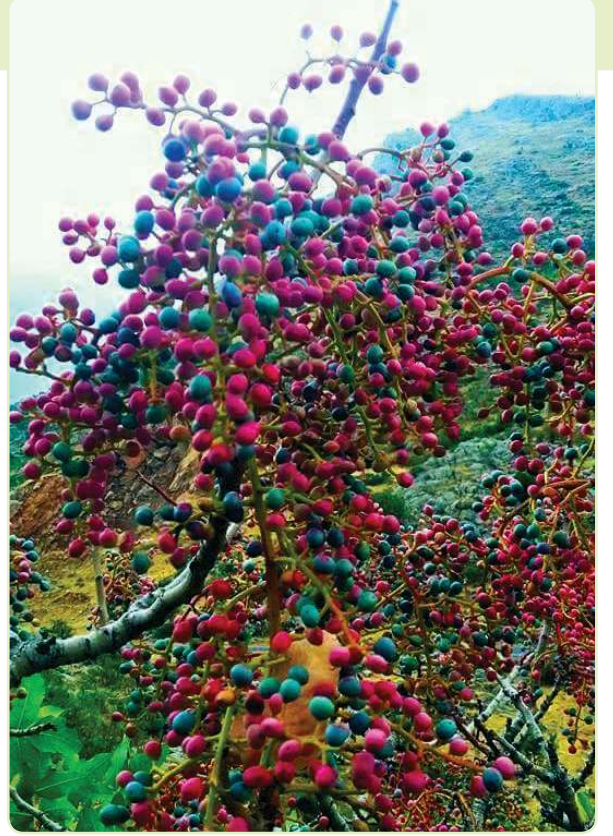
Ömer Sirek
2. Denetim Kur.Üy.

KÖYÜN TARİHÇESİ

Hésras (Özpınar), Siirt ilinin Şirvan ilçesine bağlı, büyük bir köydür.

Mezopotamya'nın yerleşik ve tarıma dayalı kültürünün etkisini hissetmiştir. Mezopotamya coğrafyasının özelliklerini taşımadığı, geniş ve verimli topraklara sahip olmadığı halde, hayvancılıkla birlikte, toprağa bağlı, yerleşik bir hayat yaşamıştır. İ.Ö 3000 yıllarında Güneydoğu Toroslari'nde varolan ilkel tarımcılığa ve hayvancılığa dayalı, daha yavaş gelişen bir kültürü vardır. Çevremiz, yayla kültürü hakim olmasına rağmen, dağ ile ova kültürü arasında köprü görevini üstlenmiş, her iki yaşam tarzından etkilenmiştir.

Çevremiz, İ.Ö 150 yılında Sasaniler ve Romalılar'ın dini inanışlarının etkisinde kalmıştır. 300 yıllarında Hıristiyanlık yayılmaya başlamış, Zerdüşť dinine inanan Sasaniler, yörede Hıristiyan kıyımı yapmışlardır.

Bizim yöremiz sırasıyla Hitit, Urartu, Asur, Med ve Perslerin egemenliğinde yaşamıştır. 639 yılında Müslümanlığı yaymaya çalışan Halid Bin Velit ordusu, Kufere (ŞİRVAN) çevresini ele geçirmiştir. Daha sonra Emevi ve Abbasiler'in hakimiyeti görülmüştür.

Buralar aşiret kültürünün hakim olduğu yerlerdir.

Malazgirt Savaşı'ndan sonra bu bölgemiz yarı özerk bir şekilde beyliklerle yönetilmiştir.

Yavuz Sultan Selim bu bölgeyi Osmanlılara bağlamak amacıyla Kürt kökenli İdris-i Bitlisi'nin yardımını istemiştir. İran şahının ve Osmanlıların bir türlü paylaşamadığı ve hakimiyet kuramadığı bu bölge, Kürt beylerinden İdris-i Bitlisi'nin yardımıyla Osmanlı'nın egemenliğine girmiştir. Osmanlı Devleti bu bölgede otoriter olan beyleri tam olarak denetimi altına almayı başaramamıştır. Bu beyler, kendi içinde özerk olmasına rağmen, merkezi hükümete bağlılık anlamında vergilerini vererek yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bu yarı özerk durum 1890'lara kadar devam etmiştir. 1897'ye kadar Hésras dolayları, Van vilayetine bağlı olduğu söylenece de

bu tarihte Şirvan, Siirt sancağının merkez kazası idi ve Bitlis vilayetine bağlı idi. Yöremizdeki beylerin hakimiyetine bağlı olarak Van ve Bitlis yönetimlerinin etkisinde yaşamışlardır.

Sason ilçesinde 1894 yılında başlayan Ermeni ayaklanması köyümüzün çevresinde bulunan Ermeni köylerini de etkilemiştir. Ermeniler, hak talebinde bulunmak amacıyla büyük bir direniş gösterdiyse de Abdülhamit'in VI. Ordusu ile çoğunluğu Arap ve Türkmenlerden oluşturulan "Hamidiye Alayları" güçleri, sert müdahalede bulunarak ayaklanmayı bastırmıştır.

Bu ayaklanmanın bastırılmasında yöre halkının yardımları da etkili olmuştur. Çevrede bulunan birçok Ermeni köyü, Hamidiye Alaylarının baskısıyla boşaltılmış, araziler yöredeki köylülerin eline geçmiştir.

1913 yılında Rusların Hizan'ı işgal etmesinden sonra Hizanlılar, Özpınar'a bağlı köylere göç etmiş, bir yıl kadar buralarda misafir olarak yaşamışlardır. Rusların geri çekilmesiyle Hizanlılar, yerlerine geri dönmüşlerdir. Şirvan ilçemiz ile ilgili de biraz bilgi vermek gerekirse; İslamiyet'in ilk yayılışı yıllarında "Mazyar" adında bir hükümdar, Şirvan bölgesini yönetmiş ve İslamiyet'in Şirvan bölgesine girmesini engellemek istemiştir. Bu, Halid Bin Velit'in Şirvan seferine denk gelmektedir. Hz. Ali, bu hükümdarı, İslamiyet'e uyması için, Irak'ın Kufra şehrine davet etmiş ve Mazhar, on bin kişilik süvari ordusuyla, Kufra şehrine gitmiştir. Hz. Ali'nin onlara gösterdiği insani yaklaşımdan etkilenerek, İslamiyet'i kabul etmiş, "Bajaré Mazhar" olarak bilinen şehrin ismini "Kufra" olarak değiştirmiştir.

Eyyubi devleti, 1264 yılında yıkıldıktan sonra, Selahattin'i Eyyub'inin oğullarından biri olan Mir Hasan, Kufre'ye gelip beyliğini kurmuş, şehrin adını, savaşçı anlamına gelen "Şervan" olarak değiştirmiş, arkasından "Şerwar "(Aslan Yurdu), sonradan da bu günkü ismi olan "Şirvan" ismini almıştır. Mir Hasan beyliği, Osmanlı döneminde varlığını, Kürt beyliği olarak sürdürmüştür. Bu beylik, Bitlis'ten Hakkari'ye, Kurtalan'dan Bohtan beyliğine kadar geniş topraklara sahip, etkili bir beyliktir. Hérsas'ta bu alanın içinde yer almaktadır.

Şirvan hükümdarlığına bağlı birçok kale vardır. Bu kaleleri "Hakim" denilen yöneticiler yönetmektedir. Hakimler, kendi kalesini yönetmekte bağımsız olmakla birlikte, genelde Şirvan beyliğine bağlı hareket eder. Bu kalelerden bir tanesi köyümüz sınırları içinde bulunan "Kelhok" Kalesi'dir. Şirvan hükümetinin merkezi, 1820 yılında Salih Bey tarafından, Şirvan Kalesi'nden, Kurmas Kalesi'ne taşınmıştır. Şirvan begliği yönetimi uzun süre Kurmas Kalesi'nden yönetilmiştir. Yöneticilik 'beg' denilen kişiler tarafından yapılmıştır.

BEG İLE DÉWANE

Zamanın beglerinden Kurmas Begi, şimdiki begler mahallesinin bulunduğu yere kendisine bir şato yapmak ister. Bu şato yapımı için Mısır'dan getirildiği söylenen tarihi Kurmas Kalesi'nin duvar taşlarını sökerek aşağı taşır. Taşıma işini, çevre köylerden sırayla getirilen insanlar yapmaktadır. O gün, gurubun içinde sırası gelmiş bizim köyden Déwane adında bir genç de vardır. Déwane güçlü, kuvetli, yiğit ve aynı zamanda korkusuz bir delikanlıdır. Beg, zalim bir kişiliğe sahiptir. İşe gelmeyen ya da kaytaran biri olursa yakalanır ve çıplak ayakla diken harmanı üzerinde gezdirilerek harman yaptırılır.

Déwane, ağır ve büyük duvar taşlarını sırtıyla tepeden aşağıya doğru taşımaktadır. Birkaç sefer taşıma işini yaptıktan sonra yükünü alır, yokuşun yarısına geldiğinde bütün cesaretini toplayarak taşı yere bırakır ve üstüne oturup bir stran (ağıt) söylemeye başlar.

Way lı miné way lı miné
 Beg'é Kurmaz çı zalimé
 İro em kewran jorde ténin
 Sıbé zalimeki dı derkeve
 Beré me bide wi ervazé
 Way lı miné way lı miné
 Beg'é Kurmaz çı zalimé

Beg hışımla Déwane'yi yanına çağırır.

– Niye oturuyorsun?

– Ne bağıryorsun?

Dewane

– Begim, siz şimdi bu ağır taşları, engebeli arazide yukarıdan aşağıya taşıyorsunuz. Düşünüyorum da sizden sonra sizden daha zalim, daha gaddar biri çıkarsa ve ben burayı beğenmedim, şatoyu yukarıya yapacağım, bu ağır taşları aşağıdan yukarıya taşıyın derse, insanların hali ne olacak? Bu söz üzerine Begin yüzündeki sinirli ifadenin yerini, düşünceli bir hâl almıştır. Bir süre düşündükten sonra bütün çalışanları yanına çağırır ve şatoyu yapmaktan vazgeçtiğini, herkesin evine gitmesini emreder. Çalışanlar sevinçle dağılırlar. Bunun üzerine Beg Déwane'yi cesaret ve dürüstlüğünden dolayı ödüllendirir.

Bugün hâlen şato yarım hâlde, kalenin de yıkılan duvarları aynı şekilde durmaktadır.

Şirvan'ı önemli kılan gelişmelerden bir tanesi, 1574 yılında Zeynel Bey tarafından açılan Kürt medresesidir. Bu medresede çok önemli alim, ulema ve bilim adamı yetişmiştir. Şirvanlı ünlü "ŞéX Mihemedé Kufrayı" bu medresede yetişmiş, önemli alimlerden bir tanesidir. Yine Şirvan'ı önemli kılan etkenlerden bir tanesi de, Osmanlının ve Türkiye'nin en önemli bakır ve altın madeninin bu ilçede bulunmasıdır. Osmanlı döneminde bu madenin işletildiğine dair güçlü emareler vardır. Ünlü gezgin Evliya Çelebi, seyahatnamesinde Şirvan'a geldiğinden ve Şirvan'da kaldığından bahs etmektedir.

Özpinar'a özgü her hangi yazılı bir tarih mevcut değildir. Özpinar'ın tarihini yazarken, çevremizdeki il ve ilçelerdeki tarihi olaylar baz alınarak yazım yapılmıştır.

I.Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra kıtlık yılları başlamış, zoraki vergilerin toplanmasından dolayı yörenin ekonomisi gittikçe bozulmuştur. Millî mücadele yıllarında köylülerimizden savaşa gönderilen onlarca genç bir daha geri dönememiştir. Onların, nerede şehit oldukları hâlâ bilinmemektedir.

SAVAŞA GİDENLERİN BAZILARI

ABBAS-I FEQE, HAMZA-I FEQE EVDIRAHMAN, MIHEMMED-I ŞEMÊ

Süleyman Süngü'nün dedesi gibi birçok insan bir daha geri dönmemişlerdir. Bu dönem Abdullah-é Mehmé dönemine denk gelmektedir. Ayrıca 1946 yılında 2.Dünya Savaşı'nın etkilerinin tazeliğini koruduğu bir dönemde Bulgaristan sınır karakolunda vatani görevini yaparken Bulgar askerleriyle girdiği sınır ihlali ile ilgili bir çatışmada dedem **Mehmet İhsan Sumeli** şehit olmuştur.

Hérsas'ın bugünkü yeri, hayvanların sulandığı ve gündüz dinlendirildiği bir yerdi. Çevre köyler hayvanlarını, caminin olduğu yerde, kavak ağacının altında dinlendiriyorlardı. Hérsas'ın o zamanki gençlerinden "Heyran", bu hayvanları önüne katarak oradan kovmuş ve bir daha gelmelerine müsaade etmemiştir.

KÖYDE YAŞAYAN SÜLALELER

Hérsas'a yerleşenlerden **CEMALİ** olarak adlandırdığımız "**Sumeli**" soyadını taşıyan köylülerimizin; Eruh ilçesinin bir köyünden geldikleri, önce Mavit'e yerleştikleri daha sonra da Hérsas'a geldikleri söylense de kesin olarak ne zaman yerleştikleri ve nereden geldikleri tam olarak bilinmemektedir. Ama Eruh'un "Bérekendé" köyünde aynı soyadı ve aynı namı taşıyan insanların yaşadığı söylenmektedir. Köyümüzde yaşayan sülalelerin ne zaman geldikleri ve nereden geldikleriyle ilgili yazılı bir belgeye rastlanmamıştır.

HÉSRAS İKİ MAHALLEYE AYRILMIŞTI

1. Taxa Jurin (Yukarı Mahalle)

2. Taxa Xarin (Aşağı Mahalle)

Bu Mahallelerde yaşayanları akrabalıklarına göre kısaca incelemek gerekiyor.

TAXA JURİN:

Cemali sülalesinin ilk bilinen ismi Mele Mihemed'dir. Bundan öncesi bilinmiyor. Mele Mihemed'in iki oğlu olur.

1. **Qazi:** Bugün köyde yaşayan "**Şevli** ve **Şevluk**" soyadını taşıyan köylülerimizin "Cemali"lerden ayrıldıkları babalıklarıdır.

2. **Mele Behdin;** Bunun da iki oğlu olur.

a. **Behdin (Mala Déwane):** Bu günkü "**Sürümlü, Süngür** ve **Sürelî**" soyadını taşıyan köylülerimiz, bu babalıktan çoğalmış ve "Cemali"ler den ayrılmışlardır.

b. **Mela Mihemmed:** Oğlu Mele İlyas, Onunda oğlu Mele xıdır olur. Mele xıdır'ın iki oğlu olur.

1. **Heyré: (Mala Heyré)** Bu babalıktan ayrılarak bu günkü "**Sülgürlü**" Soyadlıları oluşturuyor. Köyü koruyan kollayan bir aile olduğu söylenmektedir.

2. **Mele Behdin;** Bunun da iki oğlu olur.

a. **Mele İsiv:** Bu günkü "**Seyliğli**" soyadını taşıyanlar Cemali'lerden ayrılmıştır.

b. **Mele Remezhan:** Oğlu Mele Evdirehmandır. Bunun da 4 oğlu olmuştur.

1. **İsa:** Mala Ewdılayé Mehmé bu babadan çoğalmıştır. "Sumeli" soyadını taşıyorlar.

2. **Hemze:** Abdurrahman Sumeli'nin babasıdır. Bu aile sonradan Ankara'ya yerleşmiştir.

3. **Abbas:** Ayşe ve Nadire adında iki kızı olmuştur.

4. **Ehmıd:** Bunun 12 oğlu olmuştur.

"Sumeli" sülalesi bu dededen çoğalmış ve yayılmıştır.

1. **Hacı:** Çocuğu olmamıştır.

2. **Mala Reşé**

3. **Mala Elé**

4. **Mehmé:** Çocuğu olmamıştır.

5. **Mala Şemé**

6. **Mala Hesé**

7. **Seedi:** Çocuğu olmamıştır.

8. **Mala Temer**

9. **Mala Müsa**

10. **Mérza:** Çocuğu olmamıştır.

11. **Mala Gencé**

12. **Evdirehman:** çocuğu olmamıştır.

TAXA XARİN:

Bu mahalle iki ana sülaleden oluşmaktadır.

1-NEQEBCİ:

a. Mala Sımé Qalé: Bugünkü "Sirek, Sinkıl ve Soylu" sülalesi

b. Mala Xelil: Bugünkü "Sungu, Süzeri, Yaşa ve Ballı" sülalesi

c. Mala Elyés: Bugünkü "Sevci, Sidimi ve Şara" sülalesi

Mala Sımé qalé ile Mala Xelil'in Erzurum ilinin Hasankale yöresinden, "Hesen Heyderan" aşiretine mensup oldukları, önce Şirvan'a gelip yerleştikleri ve daha sonra da Özpınar'a geldikleri tahmin edilmektedir.

2- ŞÉX BIRHİMİ:

a. Mala Ewdılayé Zeydin: Bugünkü "Silgu" sülalesi

b. Mala Mehmé İsa: Bugünkü "Silber ve Sibilik" sülalesi

c. Mala Mamkıt: Bugünkü "Şenli" sülalesi

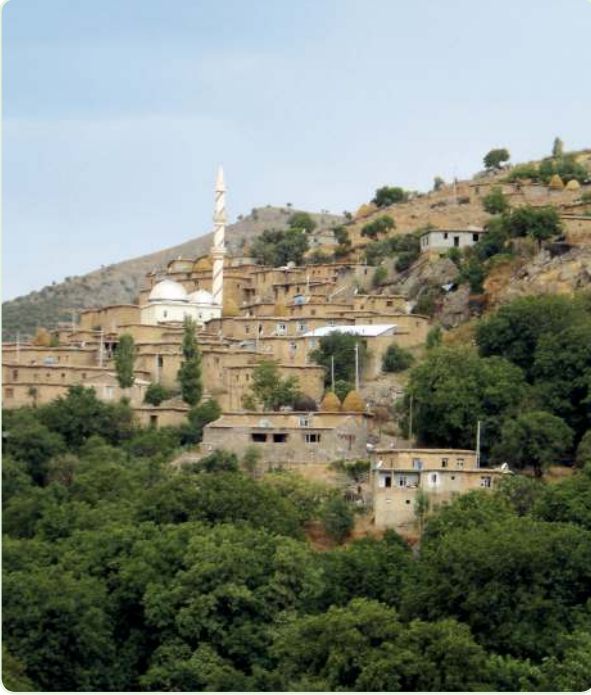
d. Mala Ehmedé Téli: Bugünkü "Şakime" sülalesi

e. Mala Mele Emer: Bugünkü "Sınavu" sülalesi

f. Mala Ibeyd: Bugünkü "Sıllı" sülalesi

g. Mala Hesé Feke: Bugünkü "Simil" sülalesi

Silgu, Simil, Silber, Sıllı, Sibilik ve Şakime soyadını taşıyan köylülerimizin aynı sülaleden geldikleri tahmin edilmektedir.

BU ÜÇ ANA SÜLALEDEN BAŞKA AİLELER DE MEVCUTTUR

Mala İsiw: Bugünkü "Süzgü, Siriş, Sirimsi, Sivat, İnan" sülalesi

Mala Hacı Müsa: Bugünkü "Süslü" sülalesi

Mala Reşit: Bugünkü "Sümrük" sülalesi

Mala bazit: Bugünkü "Filiz" sülalesi

Köyümüz, dört tarafı Şéx (Şeyh) lerle çevrili, güçlü inançlara sahip bir köydür.

1. Güneyde Şéx Mihemed (köy mezarlığının bulunduğu taraf)
2. Kuzeyde Şéx Mihemed (Kenaryukan dediğimiz mevki, üzüm bağlarının başlangıcında)
3. Doğuda Şéx İsiw (Nacüré Şéx'i olarak da anılmaktadır.)
4. Batıda Şéx İsiw (Sağlık ocağının bulunduğu yerin alt tarafında bulunmaktadır.)

Efsanelere göre Karşılıklı olarak aynı ismi taşıyan "Şéx"ler köyü tüm kötülük ve tehlikelerden korumaktadır. Zaman zaman, gece karanlığında, el fenerlerini yakıp sıra sıra dizilerek, Erbane (def)ler çalarak ve kasideler söyleyerek birbirlerini ziyaret eder, birbirlerine misafiriğe giderlermiş. Bazı köylüler de bu töreni gördüklerini, ballandıra ballandıra anlatırlar. Çocukluğumuzda, Kenaryukan'daki Şéx İsiw'ın olduğu kayadan Erbane sesinin geldiğini söylerlerdi. Biz de kulağımızı kayaya dayayıp bu sesi duymaya çalışır ve sesin geldiğini psikolojik olarak duyduğumuzu sanırdık.

COĞRAFI DURUMU

Hésras (Özpinar), Güney Toros sıra dağlarının uzantısı olan Küre Dağları'nın eteğinde kurulu büyük bir köydür. Köyün kuruluş yeri yamaçtır.

Kuzeyinde Miryan platosu, Devé bérmé tepesi vardır. Şirvan ilçesine 30 km, Siirt iline ise 56 km uzaklıktadır.

Sınırları; Doğuda Salanzo, güney doğuda Simxor ve Zivzik, güneyinde Kewijan, batısında Reşap ve Payé, kuzeyinde Hürmüz ve kuzey doğusunda Pinzor köyleri arasında yer almış, geniş topraklara sahip olan bir köydür.

Özpinar köyü, sırtını Küre dağlarına dayamış, rakım olarak 1630 metre yükseklikte kurulmuştur.

Önemli yükselteleri :

Tehté Şaryé, Mıla Gurté ve Dewé Bérmé, Tehté Guledaran, Tehtereşé, Mıla Aysuş tepeleridir.

Güney tarafı muhteşem bir manzaraya sahiptir. Ünlü Kevera Bohtan, Pervari ve Eruh dağları en ince noktasına kadar görünmektedir. Aysuş tepesine çıktığınız zaman Çiyayé Zivirké ve Herekol Dağları görülür. İlginçtir, Aysuş tepesinden Özpinar'a bağlı 18 köyün tamamını görmek mümkündür. Yine bu tepeden bakıldığında Botan Çayının bu derin vadiyi ikiye ayırdığı, Şirvan ve Pervari ilçeleri arasında sınır oluşturarak nazlı nazlı aktığı görülür.

Kışın çok kar yağar. Çaleberfan dediğimiz alanda henüz dibine tam olarak ulaşılammış çok derin bir dehliz vardır. Kışın yağın kar bu dehlize dolar. Yüksek dağlardaki karlar eriyip bittiği hâlde temmuz ve ağustos aylarında bu dehlizde kar bulunur. Köylüler, yazın kavurucu sıcakta, Çaleberfan dediğimiz dehlize inerek kar çıkarır ve köye getirirler. Yaz günü kar ile pekmezi karıştırıp yemenin ayrı bir zevki vardır.

Miryan denilen alanda çok sayıda kaynak su bulunmaktadır. Bu sulardan bazıları Kanya Mirga Taxa Jurin, Kanya Mirga Taxa Xarin, Kanya Şıwanan, Kanya Mérga Hacı Ağa'dan başka birçok irili ufaklı kaynak su mevcuttur. Bu sular alt tarafta birleşerek "Sülaw" dediğimiz şelaleyi oluştururlar. Köyümüzün tek büyük şelalesi Sülaw'dır. Ayrıca Newala Aşan dediğimiz yerde küçük şelaleler mevcuttur. Köyün günümüzdeki tarihi su değirmeni Newala Aşan üzerinde bulunmaktadır.

Tüm köylüler buğdaylarını bu değirmende öğüterek un ihtiyaçlarını karşılardı. Adından da anlaşılacağı üzere birden çok su değirmeni olduğu biliniyor. Newala Aşan suyu üzerinde geçmişte 7 adet değirmen olduğu söylenmektedir. Newala Aşan Suyu, tarihi bir arka planla Mazoran mezarına taşınarak sulama amaçlı kullanılmıştır.

Köyün her iki yanı yukarıdan aşağıya doğru yeşillik ve bahçelerle kaplıdır. Bu bahçeleri sulayan Ava Newalé ve Serkehni sularıdır. Serkehni suyu Ava Kelhuké, Ava Pusé ve Newala Aşan suyuyla birleşerek Helesan ve Mawit arazisini sulayarak Botan çayına ulaşır, oradan da Dicle nehrine dökülür.

Hésras kaynak sular bakımından çok zengindir. Bundan dolayı eskiden Gürünanda, Newala Aşanda ve Mazoranda çeltik pirinç yetiştiriciliği yapılırdı. Yöremizdeki başlıca kaynak sular şunlardır. Kanya Neebyé, kanya Şerefo, kanya Kelhoké, kanya Kengedér, kanya Cubé İsa, kanya Diréj, kanya Buké, kanya Rubedaran, Golka Kehneniské, Golka Newala Benan, Golka Hışkuké, Golka Hesé Feke, Serkehni, Ava Kehniya Büyé, Kanya Neebüz, Kanya Kehnuşkana Jurin, Kanya Kehnuşkana xarin, Kanya Mirgezera, Kanya Emeré Gızır, Kanya Mıla Sor, Kanya Maman, Kanya Aysuş, Kanya Milka Hesé vs. bunlar gibi ismini sayamadığın onlarca irili ufaklı kaynak sular vardır. Bu sular havuzlarda biriktirilir. Herkes suyunun sırasını ve süresini bilir. Sırası gelen, gider hakkı kadar suyunu kullanarak bahçesini sular. Başlıca havuzlarımız; Liça Deşté, Liça Siyakulan, Liça Gurénan, Liça Xef, Liça Kehnesévé vs. Tarım alanları çok geniş değildir. En büyük düzlükleri Deşté, Pusé, Dešta Siyakulan, Dešta Bendé, Milyo, Kusex ve Deryi Sisé düzlükleridir. Buralarda susuz tarım yapılır.

Hésras köyünün iki mezarı vardır. Mazoran ve Gürünan'dır. Gürünan, Ermenilerden kalma bir yerleşim yeridir. Her iki mezra, bahçeler yönünden zengindir. Sulak tarım alanlarına sahiptir.

TARIM

Geçim kaynakları tarıma ve hayvancılığa dayanır. Tarım olarak en çok buğday, arpa, pirinç, darı, mercimek, nohut ekilir. Sonbaharda tarlalar sürülür. Tarlalar, eskiden öküz ve kara saban ile sürülürdü.

Sürme sırasında buğday tohumu serpiştirilir. Soğuk ve uzun kış aylarından sonra, ilkbaharda atılan tohumlar yeşerir, olgunlaşır ve yazın biçilir. Biçme işi, tarlalar engebeli olduğu için, insan gücüyle yapılır.

Köylüler yine birbirlerine yardım ederek biçme işini gerçekleştirir. Biçilen buğdaylar, kıldan yapılmış "serkene" dediğimiz düzeneğin içine büyük bir ustalıkla konular ve katırın sırtına yüklenerek önceden hazırlanmış "Béder" dediğimiz harman yerine taşınır. Harman yerinde birkaç gün bekletilerek güneşte iyice kuruması sağlanır.

Béder'in içine yayılan buğday saplarını öğütmek ve ufaltmak için 4-5 tane öküz yan yana bağlanarak sapların üzerinden daireler çizilerek dolaştırılır. Bu işlem saplar, samana dönüşüncüye kadar devam eder. Yaz sıcaklığında, saman tozu içinde yapılan bu işin ne kadar zor olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerek. Bu zor işi, kolaylaştırmak için şarkılar, türküler söylenir. Esas zor olan, bundan sonra yapılacak olan işlemlerdir. Ufalanan saman ile buğdayı birbirlerinden ayırmaya gelmiştir sıra. Bunun için rüzgâra ihtiyaç vardır. Harmanın içindeki samanlı buğday, yığın haline getirilir. 3-4 kişi samanla buğdayı ayırma işinde görev alır. Öğleden sonra genellikle güney batıdan lodos esintisi olur. Bu esinti beklenir. Esinti olmaya başlayınca, odundan yapılmış, ucu çatalımsı "Milhéb" dediğimiz dirgenlerle buğdaylı saman, havaya fırlatılır. Rüzgar, hafif olan samanı savururken, buğday ağır olduğu için olduğu yere düşer. Bu hareket, samanla buğday tamamıyla ayrılmaya kadar devam eder. Rüzgarın savurduğu saman zai olmasın diye arka kısma ağaç, dal ve yapraklarından çeper yapılmıştır. Çünkü köylülükte buğday kadar, samanda değerlidir. Yerde kalan buğday tanelerini iyice temizlemek için, ince ve kalın olmak üzere "serad" dediğimiz iki elekten geçirilir.

Elde edilen buğdaylar çuvallara doldurularak, un ve savar yapmak için evlere taşınır. Geriye kalan samanların da taşınması gerekir. Çuval ya da ince kıllarla örülmüş "Serkene"lerle taşınır. Serkene ile saman taşımak çok zordur. Serkene yere düzgün serilir. İnce saman ölçülü bir şekilde üzerine serpilir. Serpilen bir kat saman iyice dövülerek sıkılaştırılır.

Bir kat daha eklenerek aynı şekilde sıkıştırılır. Her iki ucundaki sopalardan tutularak, uçları ortada buluşacak şekilde katlanır ve bağlanır. Bağlandıktan sonra 4-5 kişilik bir ekiple dikkatlice kaldırılarak katırın sırtına yerleştirilir. Saman çok kaygan olduğu için dikkatli ve özenle yapılması gerekir. Ustaca yapılmayan saman yükü, katır sırtında dağılır ve çuvallarla taşınmak zorunda kalınır. Yük, kıldan yapılmış "wiris" dediğimiz ipe sıkıca bağlanır. Eve götürülüp "Kadén" dediğimiz samanlığa boşaltılır. Kışın hayvanlara verilmek üzere oraya yerleştirilir. Şimdi bütün bu harman işlemleri patozla yapılıyor, samanı da patpat dediğimiz araçlarla taşıyor.

Meyve bakımından da köyümüz, çok zengindir. Yetişen meyvelerin çeşitleri çoktur. Armut'un 8-10 çeşidi mevcuttur. Başlıca Hışkuke, Alisohri, Hezirani, Havine, Stenbuli, Şirinek, Méhrani, Karçin, Gihüj ve kış armudu olarak da Şitü yetişmektedir.

Hem bahçelerde hem de köyün kuzeyinde bulunan bağlarda tré sinciri (beyaz üzüm) ve kara üzüm yetiştirilir. Kara üzümünden yapılan pekmez doğal yollarla elde edildiği için çok lezzetli ve yararlıdır. Kansızlığın giderilmesinde ilaç niyetine kullanılır.

Pekmezin yapımı çok ilginçtir. Bağ bozumu zamanı geldiğinde üzümler toplanır. Pekmezin yapılacağı Mehserre alanında 4 tane ana taşıyıcı odun yere çakılır. Bu taşıyıcıların içine keçi kılından yapılmış torba şeklinde bir kilim gerilir. Üzümler konulup özel çizme giyilerek ayakla ezilir. Süzülen üzüm suyu büyük kazanlara konulur ve gür ateşle kaynatılır.

Kaynatılmadan önce bunun içine "Ağa Muhtké" denilen ve o yörede tek bir yerde bulunabilen özel bir toprak konur. Bu özel toprak, pekmeze hem tat, hem renk verir, hem de koyulaşmasını sağlar. Yani pekmezin olmasında maya görevini görür. Biraz koyulaşmaya kadar kaynatılır. Sonra soğumaya bırakılır. İçindeki toprağın dibe çökmesi sağlanır ve süzgeçten geçirilir. Buna "şile" denir. Dipte kalan toprak çuvallara konularak asılır. Suyu süzdürülür. Kalan toprak atılır. Elde edilen "şile" dediğimiz üzüm suyu tekrar kazanlara konulup pekmez kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. Böylece pekmez elde edilmiş olur.

Çevremizde en çok üzüm, armut, dut, kayısı, incir, ceviz, badem, fıstık, nar, kavun ve karpuz yetiştirilir. Sebzeçilik ise azdır. Her aile, kendine yetecek kadar sebze yetiştirmektedir. Sebze olarak; domates, salatalık, patlıcan, biber, kabak, fasulye yetişir. Soğan ve patates de ekilir. Meyve ve sebzeler kurutularak kışlık yiyecekler elde edilir. Güneşte doğal olarak kurutulan bu yiyeceklerin tadına ve lezzetine doyum olmaz.

Hayvancılıkta en çok küçükbaş hayvan beslenir. Koyun, keçi başlıcalarıdır. İnek, süt amaçlı yetiştirilir. Hayvanlardan elde edilen süt, peynir, tereyağ, jaji, şuri ve kaymak tamamıyla organik ve doğaldır. Peynire konulan sirik denilen ot köyün yüksek dağ ve yaylalarından toplanır. Peynire apayrı bir tat ve lezzet verir.

At ve katır ulaşım ve yük taşıma amaçlı kullanılır. Öküz ise çift sürmede ve harman yapmada kullanılır.

Küre dağlarının üzerinde müthiş güzellikte yaylalar vardır. İlk baharda bütün dağlar Heliz otlarıyla yeşillenir.

Her taraf denizi andırır, yemyeşil kesilir. Heliz ve Kelkor otunun ömrü çok kısadır. bir ay içinde bu yeşillik sararmaya başlar. Köylüler tarafından kışın hayvanlara verilmek üzere kısa bir süre içinde biçilmesi gerekir. Biçilen Heliz otu, köye taşınır ve yığın (dézık) yapılır. Dağda her ailenin payı bellidir. Biçme işi imece usulü ile biri birlerine yardım edilerek yapılır. Köylüler arasında dayanışma ve yardımlaşma görülmeye değer bir olaydır. Kurumaya bırakılan Heliz otu daha sonra harmanlanarak saman hâline getirilir. Kışın bu saman koyunlara verilerek bol süt vermeleri ve besili olmaları sağlanır. Heliz otu biçilirken en tazesinden yapraklar seçilerek deste yapılır, bahara doğru yeni doğan kuzulara vermek için saklanır. Taze Heliz otundan yapılan desteler ipe dizilir. Kuzuların boyları yetiştirecek şekilde yükseğe asılır ve yemeleri sağlanır.

Heliz otunun biçilip taşınmasından sonra, hayvan sürüleri yaylalara bırakılır. Yaylalar, diz boyu taze otlarla kaplıdır. Hayvanlar bu taze otları yiyerek, buz gibi kaynak suları içerek beslenir. O taze otları yiyip, buz gibi kaynak suları içen hayvanın eti, yoğurdu ve sütündeki lezzeti düşünebiliyor musunuz?

GEÇİM KAYNAĞI OLARAK DAĞLAR

İlkbaharda dağlar heliz otlarıyla kaplı iken, köylü kadınlar kenger, pancar ve mantar toplamaya çıkarlar. Bu dağlarda yetişen mantarlar kesinlikle zehirli olmaz. Mantar toplamanın ayrı bir serüveni vardır. Mantar, yağmurlu ve gök gürültülü gecelerin sabahında çok bol olur. İnsanlar dilek tutarak mantar toplamaya çıkarlar. Bulduklarında dilekleri gerçekleşmiş olur. Bu toplama işi şarkılı, türkülü, oyunlu, eğlenceli bir şekilde akşama kadar devam eder. Mantar, yağda kavrulur ve yenir. Pilavlara da konulduğunda et görevini görür. Ayrıca mantardan sote ve çeşitli yemekler yapılır. Mantar, vitamin yönünden çok yararlı ve lezzetlidir. Dağda en çok sirik, pivok, soryaz, kırıng ve Rébéz (ışkın) toplanır. Sirik: Peynir konan ve peynire tat veren değerli bir ottur. Soryaz, köylülerin en çok değer verdiği bir ottur. Yağda kavrulur veya üstüne yumurta dökülerek yenir. Ayrıca bulgur pilavına konulur. Pilavda kavurma görevini görür. Kırıng, Taze yenildiği gibi turşusu da yapılarak yenilir. Rébéz, eşkimsi bir tada sahiptir, kabukları soyularak yenilir. Amerika'da yakın zamanda yapılan bir araştırmaya göre Şeker ve tansiyona çok iyi geldiği ispatlanmıştır. Dağların yüksek ve sarp kayalıklarında yetişir. Genelde Güney Doğu Dağları'na, özelde ise Şirvan dağlarına özgü bir bitkidir.

Köyün önemli yaylaları vardır. Amerhozan yaylası, Milasor yaylası, Kehnoşkan yaylası, Neebüz yaylası, Kehniya Hışkuké yaylası, Kehniya Maman yaylası ve Mégezzeran yaylalarıdır.

Eskiden insanlar yaylalara çıkar, buralarda 'kolik' denilen barınma yeri yaparlardı. 3-4 ay buralarda kalırdı. Buna **zozan mevsimi** denirdi. Bu süre, çok eğlenceli ve zevkli geçirdi. Hayvanlar da, yüksek yaylalarda otlatılırdı. Son zamanlarda ise yaylalara çıkılmaz, sürüler köye yakın dağlarda otlatılır. Gündüz öğlen saatlerinde sağılmak üzere suyun ve düzlüğün olduğu belirli yerlerde toplanılır. Başlıca hayvanların toplanma yerleri Miryan, Mıla Ketran, Kehnoşkan, Mérga Haciağa, Çınarikan, Seré Mergedu, Fırş, Deşta Pusé, Deşta Siyakulan, Paşé Silyan, Kelhuké'dir. **Süt sağmaya giden kadınlara "Berivan" denilir.** Berivanlar, sıra sıra yürüyerek 'beri' yerine gider, hayvanlarını sağlar ve sütlerini çoğu zaman sırtlarında, bazen de eşek veya katırlarla taşıyarak köye getirirler.

Getirdikleri sütü yoğurt ve peynir yaparlar. 'Béri' ağırlıklı olarak Miryan, Kehnoşkan, Milé qetran veya daha uzak yerlerde yapılır. Sütler sağıldıktan sonra koyunlarla kuzular buluşturulur.

Kuzular kalan sütü emmek için iki-saat kadar anneleriyle beraber kalırlar. Sonra, sıra kuzularla annelerini bir birinden ayırmaya gelir. Bu ayırma işi bence dünyanın en zevkli işidir. Bunu anlatmak yetmez, yaşamak gerekir. O kavuşturma ayırma sırasında kuzu ve koyunların melemeleri birbirine karışır ve bu sesin zevkine doyum olmaz. Yine de bunun nasıl yapıldığı ile ilgili biraz açıklama yapmakta yarar var.

Bérianlar, sağma işini bitirip béri yerinden ayrıldıktan sonra, kuzularla anneleri buluşturulur. İki saat kadar bu buluşmanın zevkini yaşarlar. Sıra onları ayırmaya geldiğinde insan gücüne çok ihtiyaç duyulduğu için genellikle birçok insan, özellikle genç kızlar, genç erkekler ve çocuklar bu ayırma işini bekler. Dağılmış olan koyun ve kuzular toplatılır, etrafları sarılıp çembere alınır.

Belirli aralıklarla, kuzular kaçmayacak şekilde, insanlar dizilir. O aralıklardan koyunların çıkması sağlanır. Zaten alan daraltıldıkça koyunlar çemberin dışına çıkmak için hamle yaparlar ve dışarı çıkarlar. Bu esnada kuzu da annesiyle birlikte hamle yapar ve dışarı çıkmak ister. İşte bütün maharet kuzu bu hamleyi yaparken, onu kaçırmamak ve çemberin dışına çıkışını engelleyebilmektir. Kimlerin arasından kaçtıysa, kaçırana ceza olarak o kuzuyu yakalama görevi verilir. Kuzu da, yakalanmamak için bütün maharetini göstermekten çekinmez.

Çember daraltılarak koyunların dışarıya çıkmaları sağlanır. Çemberde sadece kuzular kaldığında bu iş başarıyla bitmiş demektir. Sürünün içinde keçi ve oğlaklar da vardır. Onlar da aynı işleme tabiidirler. Bu işlem çok yorucu ve zaman alır. Bir futbol maçından daha zor ve yorucudur. İyi bir spor da sayılabilir. Sürü çobanları, çoban köpekleriyle birlikte sürülerini alır, birbirlerine yakın olmayacak ve birbirlerini görmeyecek şekilde ters yönlere doğru giderler. Aksi taktirde sürülerini zapt edemezler. Hayvanlar, doyuncaya kadar otlatılır. Gece merada yani dışarıda geçirilir. Bu ayrı bir serüveni gerektirir. Bu işlem gün aşırı tekrarlanır.

BİTKİ ÖRTÜSÜ

Hésras'ın dağları hariç, her yeri ağaçlarla kaplıdır. Sulak olan yerlerde kavak, meyve ağaçları, çınar, ladin ve söğüt ağaçları görülür. Sosın, beybün, nergis, darbınewş, sümbül, menekşe gibi muhteşem kokan otsu ve süs bitkileride yetişir. Sulak olmayan yerlerde de en çok mazi (meşe) ağacı bulunur.

Meşe ağacı köylüler için çok önemlidir. Yaprakları taze iken kesilir. Bağ yapılır, kurutulur, kışın hayvanlara verilir. Dalları ise yakacak olarak kullanılır. Herkes kendine ait olan yeri (merebuk) özenle korur, ağacın genç filizlerinin büyümesini ve çoğalmasını sağlar. Onun için tarla içindeki ağaçlar dahi kesilmez. Sadece kuruyan ve çok yaşlanan ağaçlar kesilir ve yakacak olarak kullanılır. Son zamanlarda var olan ağaçlar, köylüler özendirilerek küçük paralar karşılığında bıçkılarla kesiliyor. Güvenliği sağlama adı altında ormanlar yok edilmeye çalışılıyor. Batıda ağaç kesmenin büyük cezaları varken, burada ise ağaçların kesilmesi, yok edilmesi için özel bir gayret sarf ediliyor. Bu gayret sayesinde ormanlar gündün güne azalıyor, mera çoraklaşıyor. 30-40 senede ancak yetişebilen, güzelim meşe ağaçları, bir anda yok ediliyor.

Mazi ağacında yetişen, önce yeşil, sonra beyaza dönüşen küçük, yuvarlak biraz da tırtırlı, misket büyüklüğünde "Mazi" dediğimiz çok değerli, bir meyvedir. Köylüler ağaç dallarında olan bu mazıyı toplamaya çıkarlar. İlaç yapımında kullanıldığı için iyi fiyata satılır. Bu dönemde toplanan mazılar ekonomik olarak köylünün bütçesine önemli bir katkı sağlar.

Çevrede kızwan (bitim) ağaçları çok bulunur. Bu ağaçların çoğu budanarak fıstığa aşılanmıştır. Kızwan ağacının altında oturup havasını solumanın bronşit tedavisinde çok etkili olduğu bilinmektedir. Doktorlar bronşitli hastalarına Kızwan (bittim) ağaçlarının bol olduğu yerlerde zaman geçirmelerini önerirler. Kızwan ağacının yeşil kabuklu yemişi yenilir, ekşimsi bir tadı vardır. Bu yemişin içinde sert bir kabuk bulunur. Kabuğun içindeki çekirdek de yenilir. Bittim ağacının sakızı da çok yararlıdır.

Köyümüzde beslenen evcil hayvanlar;

At, katır, eşek, inek, öküz, keçi, koyun, koç, tavuk, horoz ve köpek.

Evcil keklği, özellikle dişi keklği, çiftleşme döneminde merada belirli yerlere koyarlar. Avcı da yakınına yaptırdığı çeperde gizlenir.

Çevremizde yaşayan yabancı hayvanlar:

Kurt, ayı, domuz, keklık, tavşan, tilki, sansar, sincap, karga, kartal, şahin, geyik, dağ keçisi, ceylan ve çeşit çeşit kuşlar.

Bunların bir çoğunun nesli tükenmiş veya tükenmeyle yüz yüze. Mesela 1970'lere kadar domuz sürülerine rastlanırdı. Yine dünyanın en güzel sesine ve en lezzetli etine sahip, yöremizde en çok bulunan ve merada nereye giderseniz gidin rahatlıkla o güzel seslerini duyabileceğiniz kınalı keklık, nesli yanlış avlanma sonucu yok olmayla karşı karşıya. Çoğalma döneminde yuvalarındaki yumurtaların alınması, yavruları küçükken yakalama ve avlama, bu güzelim hayvan türünün yok olmasına sebep olmuştur. Keklik yakalamak için özel teknikler geliştirilmiştir; iplerden yapılmış "dep" dediğimiz tuzaklar kurma, kaynak su kenarlarına kurulan çeperlere saklanarak su içmeye gelen keklği kalleşçe vurma. Küçük yavruları yakalayıp, besleyip, büyüttükten sonra onu avlanma amaçlı kullanma. Evcil keklği, özellikle dişi keklği, çiftleşme döneminde merada belirli yerlere koyarlar. Avcı da yakınına yaptırdığı çeperde gizlenir.

Keklik o güzelim sesiyle okumaya, çevrede bu sesi duyan öbür keklıklar cevap vermeye başlar. Karşılıklı okumalar çoğalır. Dişi keklğin sesine dayanamayan çevredeki keklıklar uçarak gelir, evcil keklğin yanına konar. Avcı, nişan alır, ateş eder ve keklği yine kalleşçe vurur. Bazen bir atışta birkaç keklık vurmak mümkün. Avcı keklği vurduğuyla övünüp, böbürlenirken, dünyayı nasıl yaşanmaz hâle getirdiğinin, ekolojiyi ve doğal hayatı nasıl tahrip ettiğinin farkında değildir.

İKLİM

Karasal iklim hakimdir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve kar yağışlı geçer. Kış çok uzun sürer ve çok kar yağar. En çok ilkbaharda ve sonbaharda yağmur olur. Kış serin ve uzun sürdüğü için soğuğa dayanıklı olmayan narençiyeye türü bitkiler yetişmez. Yazın geceler serin olur. Damlarda yatılır. Damda yatmak çok zevklidir. Geceler çok berraktır, bu nedenle gökyüzünde milyonlarca yıldız gözükür. Yıldızların kayışı izlenerek uykuya dalınır.

Son zamanlarda daha çok güvenlik amaçlı Botan Çayı üzerinde yapımına başlanan ve HES olarak bildiğimiz Hidroelektrik santraller yapılmaktadır. Mawit köyünün altındaki HES bitmiş ve faaliyete geçmiş durumdadır. HES'lerin doğaya çok zarar verdiği, yörenin iklim yapısını değiştirdiği bilinmektedir. Türkiye'nin ve de dünyanın en lezzetli narı Botan Çayı kıyılarındaki köylerde yetişmektedir. Ziwwik narı olarak bilinir.

Ayrıca Siirt fıstığının en çok yetiştirildiği alanlardır. Bilindiği gibi bu iki önemli ürün nemli havayı sevmemektedir. HES barajlarının oluşturacağı nemin bu yörenin iklim yapısını değiştireceğinden ve bu ürünlerin yok olmasına sebep olacağından korkuluyor. Gelenek hâline gelmiş, yaşam tarzı hâline dönüşmüş ve uykusuna doyulmaz olan "Damda yatma" geçmişte yaşanmış ve özlenen bir anı hâline dönüştürebilir.

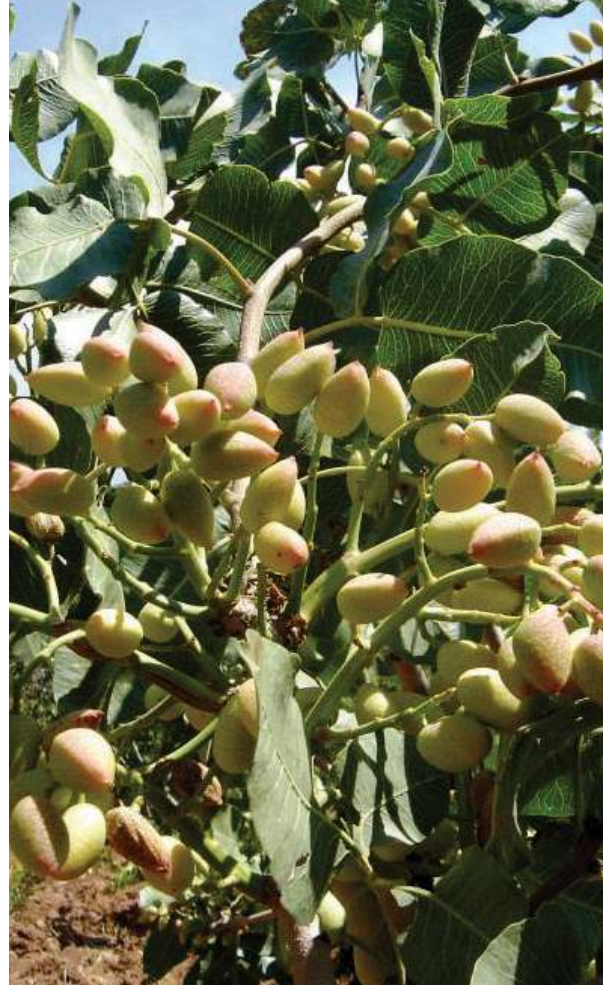

EKONOMİ

Geçim kaynaklarının tarım ve hayvancılık olduğunu belirtmiştik. Köylüler, hayvanlardan ve tarımdan elde ettiğini pazarlayamadığı ve satamadığı için gelir elde edememektedirler. Ürettiği ile geçimini yapmaktadır. Meyve ve hayvan ürünleri bol olduğu hâlde bunları işleyebilecek herhangi bir sanayi bulunmamaktadır.

Ceviz, badem, fıstık, mazı vb. ürünleri satıp ihtiyaçlarını onlardan elde ettikleri parayla gidermektedirler. Çevrede istihdam yaratacak herhangi bir sanayi kuruluşu ya da sanayi dalı yoktur.

İkinci geçim kaynağı ise gurbetçiliktir. 1960'dan sonra köylüler, İstanbul ile içli dışlı olmuştur. Hemen hemen her ailenin bir, iki çocuğu İstanbul'da çalışmakta idi. İşsizlikten dolayı köyden gidenlerin çoğu, zaman içinde yerleşmiştir. İstanbul'da yaşayanlar, köyde yaşayanlara maddi olarak destek vermektedir. 1980'den sonra işsizlik ve maddi sıkıntılardan dolayı şehre gidenler çoğalmış, köydeki nüfus ise hızla azalmıştır.

SOSYAL DURUMU

Şirvan ilçesinin en büyük nahiyesi Özpınar'dır. Kürtçe adı Hérsras olan köyümüze 18 köy bağlı idi. Köyümüz uzun süre nahiye olarak çevre köylere hizmet vermiştir.

Resmi kurumlarıyla, insan ilişkileriyle, eğitilmiş insan sayısı ve kalabalık nüfusuyla daima çekim merkezi olmayı başarmıştır.

1980'den sonra hızla nüfusu azalmasına rağmen hâlâ köyde 70 hane 350 civarında insan yaşamaktadır. Yazın bu oran artmaktadır.

İstanbul'da ise 600 hane ve 2500'ün üzerinde insan yaşamaktadır. 1949 Yılında köyde ilkokul açılmıştır. Ayrıca köyümüzde karakol, sağlık ocağı, PTT gibi kurumlar vardı. Sağlık ocağı binası; kadrolu çalışanları başka yerlere kaydırılınca bakımsızlıktan yıkıldı. Karakol da güvenlik amaçlı yine köyümüz sınırları içinde, Kosex dediğimiz alana çekildi. Özpınar karakolu olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

1970 yılına kadar eğitilmiş insan sayısı bir kişidir. Bundan önce daha çok dini eğitim veriliyordu. 1960 yılında "**Hicre**" dediğimiz yerde 30-40 insan, dini eğitim görüyordu. Dini eğitim gören ve "**Feke**" denilen bu öğrenciler, köylülerin yardımlarıyla yaşamlarını sürdürüyorlardı.

1970 yılında köyümüzden ilçeye ortaokula 7-8 kişilik bir grup gitti. İlk defa köylüler çocuklarını ortaokula gönderiyorlardı. Bu çok önemli bir olaydı. Çocukların köyde ortaokul olmadığı için ilçemiz olan Şirvan'da eğitimlerine devam etmeleri gerekiyordu. Bu, maddi şartları iyi olmayan köylülerin durumunu zorlaştırıyordu. Buna rağmen köylüler, bu zor şartlarda dahi çocuklarını okutmaya çalıştılar. Köylüler arasında eğitime karşı büyük bir ilgi oluşmaya başlamıştı.

Köyde ve çevrede, okumanın değer ve önemi yeterince anlaşılmadığı halde, sonraki yıllarda okula giden öğrenci sayısı artmaya devam etti.

1971 yılında 10 kişiye yakın bir grup daha ortaokula başladı. Okulun uzak oluşu, ulaşımın zorluğu ve maddi sıkıntılar nedeni ile bu gruptan ancak 2 kişi eğitimine devam edebildi.

Köyümüzde ağalık, aşiretçilik olayları yoktur. Sadece yukarı mahalle, aşağı mahalle arasında ufak-tefek muhtarlık seçimlerinden dolayı tatlı çekişmeler dışında hiçbir olay yaşanmazdı.

Okuyan gençler, köyde buluştuklarında, birlikte vakit geçirir, birlikte hareket eder, birbirlerinin yardımlarına koşarlardı. Aralarında iyi bir dayanışma vardı. O dönemde esen siyasi hava köy gençliğini olumlu bir yönde etkilemişti. Bu nedenle o tatlı çekişmeler de ortadan kalkmış oldu. Bundan sonra ufakta olsa herhangi bir olay yaşanmadı.

Köyümüz, nahiyeye olduğu ve okuyan sayısı fazla olduğu için çevre köylerdeki gençleri de etkiliyordu. Çevre köylerinden de okula gidenler artmaya başlamıştı.

Özpinar gençliği, çevre köylerin gençliğini de etkilemişti.

Okula gidenlerin çoğu meslek sahibi oldular. Bu, köylülerimizin okumaya karşı olan ilgisini daha da arttırdı.

Çocuklarını okula göndermeyen hemen hemen kimse kalmadı. İstanbul'da olanlar zaten okumanın önemini kavramışlardı.

Eğitime verilen bu önemden dolayı, bu gün önemli mevkilerde olan köylülerimiz mevcuttur.

İstanbul'da çalışan köylülerimiz, genelde kamu kurumlarında çalışmayı tercih ettiler.

Kendi işini kuranlarda çok oldu. Köyümüz nüfusunun %80'i İstanbul'a yerleşmiş durumdadır. İnsanlarımız, gelenek, göreneklerine bağlı, yardımlaşma duyguları gelişmiş, dayanışma içinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

İstanbul'da yaşayan köylülerimiz, metropol kentin değişik semtlerinde dağınık şekilde yaşamak zorunda kalan köylüleri bir arada tutmak, ilişkilerini geliştirmek ve dayanışmalarını sağlamak amacıyla Beşiktaş'ın Dikilitaş mahallesinde 2003 yılında Özpınar Köyü Yardımlaşma Dayanışma Kültür ve Kalkındırma Derneğini kurdular.

Kısa zamanda büyük bir dayanışma örneği gösterilerek bir dernek yeri alındı. Böylelikle köylülerin buluşabileceği, mevlitlerini, iftar yemeklerini verebilecekleri ve taziyelerini, sosyal faaliyetlerini yapabilecekleri önemli bir mekana sahip oldular.

Derneğimiz:

Bir yandan üyelerini artırırken bir yandan da köyün kalkınması için çalışmalara başladı. Köy muhtarıyla birlikte koordineli çalışarak, ilk ve ortaokul binasının dersliklerinin yapılması, öğretmen lojmanları, imam evi, taziye evi, içme suyu şebekesinin yapılması, mezarlığın telle çevrilmesi, bahçe ve mera yollarının yapılması vb. hizmetlere imza attı. Şimdi de 4 katlı modern bir Kur'an kursu binasının yapımı tamamlanmak üzeredir.

Yerleştikleri semtler: Beşiktaş, Ümraniye, Kağıthane, Kartal, Küçükköy, Sultanbeyli ve Çamlıca'dır.

Sırada, köy içi altyapı kanalizasyonunun yapımı, çöp sorununun giderilmesi ve 40 yıl önce köyümüzde binası ve kadrolu ebesi olduğu hâlde bugün olmayan en önemli hizmet aracı olan sağlık ocağı binasının yapımı var.

İnsanlarımızın, yeterince ekonomik gücü olmadığı hâlde bu kadar hizmetin hiçbir kurumdan destek almadan yapılması takdire şayandır.

Tabii ki bunda muhtarlarımızın özverili çabasını ve çalışmasını unutmamak gerekir.

“Her şey devletten beklenmez” sözü tam da bizim için söylenmiş bir söz olmalıdır.

Köyümüz, kültürünü yaşama konusunda, gelenek ve göreneklerine bağlıdır. Cenaze, düğün vb. olaylarda herkes çok duyarlıdır.

Cenaze veya düğün olduğunda imkanlar ölçüsünde herkes katılım sağlamaya çalışır. Onun için cenazeler de, düğünler de oldukça kalabalık geçer.

Eskiden düğünlerimiz, üç gün üç gece devam ederdi. Bu süre içinde yemekler yenilir, misafirler ağırlanır, türlü türlü oyunlar oynanırdı. Gece evin içinde, gündüz köy meydanında halaylar tutulur, düğün türküleri söylenirdi.

İki grup karşılıklı olarak halaya durur, bir grup Çérok (oyun türküsü) söyler, öbür grup çevirirdi. Bütün oyun türküleri çalgı olmadan ağızdan söylenirdi. Gruplar arasında kim daha iyi söylüyor, hangi grup daha iyi çeviriyor, veya kimler daha çok değişik oyun türküleri biliyor, anlamında gruplar arasında tatlı bir çekişme de yaşanırdı. Bu yüzden tamamı Kürtçe söylenen düğün türküleri çok zengin ve çeşitlidir.

Köy meydanında oynanan oyunlar adeta iyi oyuncuların figürlerini, maharetlerini sergiledikleri alanlardı. Halay çeşitliliği ve düğün türküleri çeşitliliği yönünden çok zengindir. Düğünlerde davul, zurna ve en çok da yöresel çalgı olarak “Erbane” çalınırdı.

Kına gecesi, hem gelin evinde hem de sağdıç dediğimiz “Birazawa” evinde yakılırdı. Kına yakma türküler, şarkılar ve oyunlar eşliğinde çok eğlenceli bir şekilde yapılırdı. Birazawa, damat olacak şahsı üç gün boyunca evinde misafir ederdi.

Birazawa misafirleri ağırlar ve tüm giderleri kendisi karşılar. Gelin ile damat, gerdek gecesine kadar birbirlerini görmezler. Adından da anlaşılacağı gibi "**birazawa**" damatla abi veya kardeş olmak demek. Bundan sonra birazawa, düğünü yapılan aileyle kardeş statüsüne geçer. Eğer gelin, başka bir köyden ise, damadın köyünden 3 gün önce 4-5 kişilik bir grup, gelinin alınacağı o köye gider, yemekleri pişirir ve hazırlıklar yapar. Sonra düğün alayı, düğün için süslenmiş atlarla gelini almaya gider. Yemekler yenilip oyunlar oynandıktan sonra gelin alınır ve yola çıkılır.

Düğün alayının yola çıktığını duyan köyde kalanlar da atlara ve katırlara binerek yarı yolda düğün alayını karşılar. Yolda, oyunlar oynana oynana, silah atışları yapıla yapıla gelinir. Damat yüksek bir evin damına çıkarılır. Düğün alayı, damadın çıktığı evin altından geçerken, gelinin atı durdurulur. Damda duran damat, gelinin kafasına üç tane elma atar. Gelinin kafasına elmaları, isabet ettirmesi önemlidir. Sonra gelin düğün evine götürülür. Düğünün son gününde, köy meydanına ya da damat evinin damına düğün sofrası kurulur. Yemek yenildikten sonra, oyunlar eşliğinde takı merasimine geçilir. Akşam yatma zamanı geldiğinde Birazawa tarafından iyice eğitilen damat, gelinin olduğu odaya götürülür. Onlar muradına ererken, başka bir düğün için hazırlıklara başlanır.

Köyde Oynanan Çocuk Oyunları

Günlük olarak oynanan oyunlar da vardır. Çocukların en çok oynadıkları oyunların başında “kél, birré keytuk, çomak, deq, réz, üç taş, 9 taş, dama vs. Kışın soğuk ve uzun gecelerinde oynanan çok çeşitli oyunlar vardır.

Bu uzun ve soğuk gecelerde, bilge kişiler tarafından, çérok dediğimiz hikayeler anlatılır. Ayrıca sesi güzel olan “Dengbéj”ler tarafından kılamlar, sıtranlar seslendirilir. Çoğu zaman bunlar karşılıklı olarak söylenirdi.

Böylelikle bu kültür;

Oyunlar, sıtranlar, kılamlar, çéroklar, düğün türküleri, halk türküleri nesilden nesille geçerek günümüze kadar, yazılı olmadığı halde, üzerinde yapılan tahribatlara rağmen, bizlere kadar ulaşır. Şimdi bu zengin kültürler, düğün salonlarının dört duvarı arasına sıkıştırılarak, içi boşaltılarak ve özünden koparılarak yok edilmeye çalışılıyor.

Giyim olarak kadınlar, milli kıyafet olarak **fistan** giyerler. Fistan, üst tarafı desenli, boydan tek parça olarak dikilir ve giyilir. Üzerine “**pıştık**” ya da “**engal**” dediğimiz bir kuşak bağlanır. Engal, örgülerle ve boncuklarla süslenir. Başa da beyaz tülbent bağlanır. Genç kızlar eşarp bağlarlar. **Fütık** dediğimiz tülbent bağlamak, aynı zamanda evli olduğunun işaretidir. Erkekler ise çoğu zaman **şal şapık** dediğimiz kıyafetleri giyerler. Erkekler de pantolon üzerine pıştık bağlar ve yöremize ait şapka takarlar. Bu kıyafetleri, kendileri örer, diker ve tasarımını yaparlardı. Şimdi ise sanayi giyimi ön plana çıkmış durumdadır.

Günlük yaşantılarında kullanılan araçların tümü, köylüler tarafından yapılırdı. Hemen hemen tüm kadınlar örgü, nakış ve işlemler yapar. Yünden çorap, kazak örme, çuval, çanta, kilim dokuma, daha önce sözünü ettiğimiz serkene, weris vs. tüm dokumalar ve işlemler köylü kadınlar tarafından yapılırdı. Bu yapılan dokumalar, envaiçeşit desenlerle süslenir, üzerine çeşitli hayvan figürleri, el emeği ve göz nuruyla yapılırdı. Koyun yünü ve keçi kılını "teşi" denilen araç yardımıyla ipe dönüştürür, "Tewın" dediğimiz dokuma tezgahı yardımıyla da halı, çuval vs. gibi çeşitli dokumalar yaparlardı. El sanatları ve dokuma sanatı çok gelişmişti.

TARİHİ YERLER

Tarihi yerler bakımından çevremiz çok zengin olduğu hâlde, bugüne kadar herhangi bir arkeolojik kazı ve araştırma yapılmadığı için, tarihi eserler ortaya çıkarılmamıştır.

Aslında bu yörede çok kültürler ve kimlikler yaşamıştır. Var olan tarihi eserlerin kalıntıları kaybolmayla karşı karşıyadır. Bunlardan bazıları şunlardır.

1-Tehté Kelhé: Kelh, kale demektir. Yani Kaya Kalesi anlamına gelir.

(Kürtçe bazı sözcükler Türkçeye çevrildiği zaman anlam bozukluğu meydana gelir, tam anlamını bulmaz.)

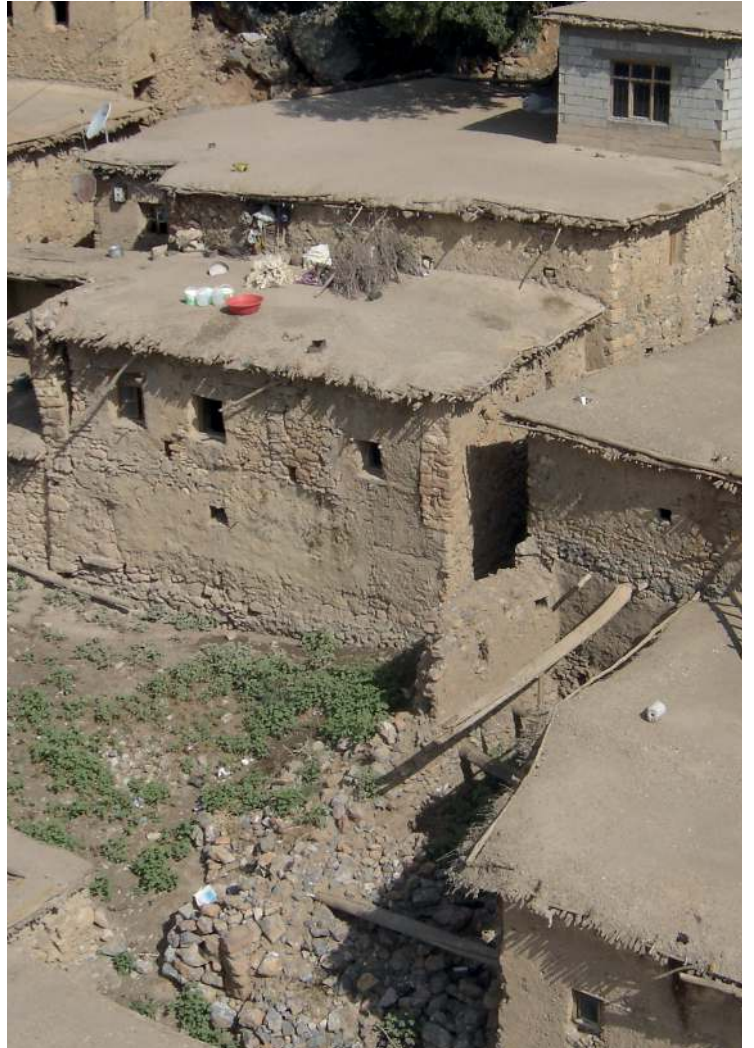

Bu kayanın üzerinde hâlâ kale yıkıntılarına rastlamak mümkün. Zaten etrafındaki bahçeler de bu kalenin (kelhoké) ismini almıştır.

Rivayetlere ve yaşlılarımızın anlatımlarına göre, kalenin altında çok büyük bir ceviz ağacı vardı. Bu ceviz ağacının çok uzun olan ve aşağıya kadar sarkan dalına kurulan salıncakta sallandıklarının ve yayık yayıp ayran yaptıklarının canlı anlatımları mevcuttur.

Bu anlatımları anlatanların yaşantıları 1800'lü yılların sonlarına, 1900'lü yılların başlarına denk gelmektedir.

2-Berwaré Gurdenan: Şimdi "Seré Newali" dediğimiz yerde köylülerimizin yaptıkları evlerin temelleri kazılırken, bir insanın rahatlıkla sığabileceği büyüklükte topraktan yapılmış küplere rastlanmıştır. Ayrıca eskiden bir yaşam olduğuyla ilgili başka emareler de vardır.

3-Mıla Tuyé (Gavlukan): Zamanında bir yerleşim yeri olduğuna, bugün dahi ev kalıntılarına rastlanmaktadır. Arkeolojik kazıların yapılmasına ihtiyacı vardır.

4-Kosex: Déra Kosex (Kosex Kilisesi) adında bugün "Şarletan" dediğimiz mevkide Ermenilerin zamanında ibadet yeri olarak kullandıkları bir yapı mevcuttur.

Bu yapının kalıntıları belirgin bir şekilde duruyor. Kosex'te Ermenilerin yoğun yaşadığı büyük bir köyü vardı. Bu çevre köyler tarafından da bilinmektedir.

Ev yerlerinin yerleri belirgin olmasına rağmen sağlam kalmış yapı yoktur. Karakol, tam da bu arazi üzerine kuruludur.

"Tehtë Hikan" dediğimiz tepenin altında büyük bir mağara vardır. Mağaranın kalıntıları hâlâ belirgin bir şekilde durmaktadır.

Ayrıca Tehtë Hékan (Yumurta Kayası) Ermeni halkımızın Paskalya bayramlarını kutladıkları ve yumurta tokuşturup, eğlendikleri ve toplandıkları yer olarak bilinir.

5-Déra Gurénan (Gürünan Kilisesi): Gurénan, Ermenilere ait çok büyük bir yerleşim yeri idi. Ermenilere ait olduğu ve ibadet yeri olarak bilinen, tarihi çok eskiye dayanan bir kilise mevcuttur.

Bu kilise son zamanlara kadar da dimdik ayakta idi. Gizli yapılan kazılar ve bilinçsiz kullanım yüzünden tahrip olmuş durumda. Kilisenin iyi bir restorasyona ihtiyacı vardır. Aynı mevkide mezarlıklar vardır. Mezar yerleri, taşları ve taşlar üzerindeki yazılar belirgindir. Bu mezarların içinden bahçelere giden yol geçmektedir. Zamanla mezarlar da çok tahribata uğramış durumdadır. Tarihi eserlerin korunmaması bir insanlık ayıbıdır.

Bu tarihi eserler yok olmayla karşı karşıyadır. Bununla birlikte bir kültür ve o halkın tarihi yok olmaktadır. Bunlar zenginliklerimiz ve tarihimizdir. Yok olmasına asla izin verilmemelidir.

Gurénan'daki bahçelerin her yerinde kalıntılara rastlamak mümkündür. Ermenilerin burarlardan göç ettirilmesinden sonra, bu bahçeler ve köy, Mıtırıp (yörede yaşayan çingene) dediğimiz kalabalık bir ailenin eline geçmiştir. Uzun süre bu köyde yaşayan bu aile, tarlalarını ve köylerini bizim köylülerimize satarak göç etmişlerdir.

6-Cubé İsa: Cubé İsa denilen yerin de çok büyük bir yerleşim yeri olduğu söylenmektedir. Bunu doğrulayan emareler mevcuttur.

7-Mızıyeta Mazoran: Mazoran Camisi olarak bilinir. Camide şeyh Mustafa'nın türbesi vardır. Bu türbe çevredeki halk tarafından ziyaret edilir.

Caminin önünden geçerken dua edilir. Ayrıca saygıdan dolayı binek hayvanının sırtında iken oradan geçilmez. Mutlaka inilir ve yaya olarak geçilir.

200 yıllıktan fazla bir geçmişe sahip olduğu söylenir. Cami, yöre insanları tarafından korunmaktadır. Zaman zaman tamir edilip yıkılmasının önüne geçilmektedir.

Newala Aşan dediğimiz yerden buraya doğal arklarla su getirilmiştir.

8-Newala Bajaré Xıraban: Yıkık şehir anlamına gelir. Eskiden burada da büyük bir yerleşim olduğu söylenmektedir. Bugün ortada böyle bir şehir kalmadığı için "Bajaré Xırap" yıkık şehir denilmektedir. Yukarıda yazılan bu tarihi eserlerin ortaya çıkarılmasında iyi bir araştırmaya ihtiyaç vardır.

9-Tarihi köy evleri: Köyümüzün içinde, yapım ve tarih bakımından çok eski olan evler vardır.

Bunlardan bazıları şunlardır:

Dergehé Mala Gencé,

Dergehé Mala Erebe,

Dergehé Mala Zeydin,

Dergehé Mala Hacıyé Gulican ve Dergehé Mala Reşit.

Bu evlerin geçmişi aşağı, yukarı 250 yıla dayanmaktadır. Bu evleri önemli kılan özellikler yapılış tarzlarıdır. Hepsinin yapılış biçimi aynıdır.

Ev yapımında kullanılan taşlar, Kürçe'de "Xircu paşa" Türkçe'de Hüsrev Paşa'nın yönetiminde bulunan Horasan'dan getirildiği söylenmektedir.

Evin giriş kapıları çok büyük ve geniştir. Tutturuldukları yan taşlar çok uzun ve büyüktür. "Rikkın" dediğimiz köşebentler çok sağlam, kilit sistemleri ise çok farklıdır.

KÖYDE MUHTARLIK YAPMIŞ ŞAHSİYETLER

HEMÊ SUSINÊ: 1800'lü yılların 2. Yarısında köy muhtarı olarak görev aldığı söylenmektedir. Kaç yıl muhtarlık yaptığı ve bundan önce kimlerin köyü yönettiği bilinmiyor.

KASÊ MEHMÊ İSA: 1860'lardan sonra muhtarlık yaptığı tahmin ediliyor.

HESÊ GULİCAN: 1890'lardan önce uzun süre muhtarlık yaptığı söylenmektedir.

ABDULLAH'Ê MEHMÊ SUMELİ: Köyümüzde en uzun muhtarlık yapmış ve köyümüzü bağımsız bir beylik şeklinde yönetmiştir. Çevredeki aşiret ve ağalarla uyum içinde hareket etmiştir. Köylülerin devlet ile olan ilişkilerini kendisi düzenlemiş ve karar vermiştir.

- XELİL'Ê HÊWİL SİRİŞ

- AHMED'Ê REŞÊ SUMELİ

- REŞİD'Ê MIHÊ SÜMRÜK

- MIHÊ MEYSÊ SİLGU

- HACI ŞEREF SÜZERİ

- MEHMET CEMİL SUMELİ

- HACI BARAN SİLGU

- MUSTAFA SUMELİ

- HACI YASİN SİLGU

- HACI MUSTAFA SUMELİ

- MEHMET SÜZERİ

- AHMET SUMELİ

- MUSA SÜZGÜ

- KADRİ SİLLİ

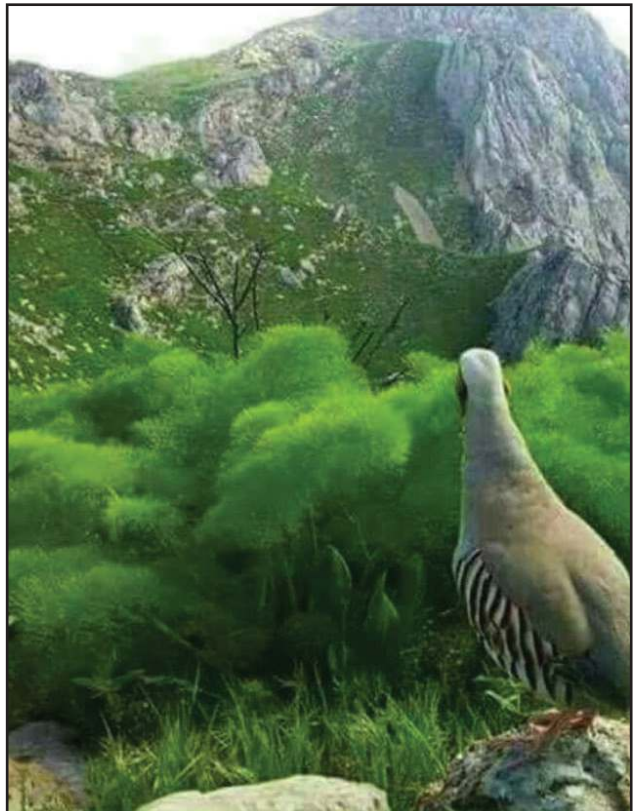
- CELALETTİN SUMELİ

Yazarımız **Yusuf SUMELİ**, 1960 yılında Hésras (Özpınar) köyünde doğar. Özpınar Köyü İlkokul'undan mezun olur. 1972 yılında Şirvan ilçesinde bulunan Şirvan Ortaokulunun 1. sınıfı bitirdikten sonra İstanbul'a gelir.

Ortaokulu ve lise 2. sınıfa kadar olan eğitimine, Şişli Lisesinde devam eder. Bu arada genç yaşta babası vefat eder. Lise 3. sınıfı okumak üzere Siirt'e gider. Siirt Lisesinden 1976 yılında mezun olur. Üniversite imtihanına katılır ve Elazığ Ziraat Mühendisliğini kazansa

da, ozamanki siyasi olaylardan dolayı kayıt yaptıramaz. Ortaköy'de bulunan Eğitim Enstitüsüne kayıt yapmak için, iki sefer okula gitme teşebbüsünde bulunsa da kimliğinden dolayı kaydını yaptıramaz. Siirt'e geri döner. Siirt Eğitim Enstitüsüne, 1977 yılında kaydını yaptırır. 1979 yılında mezun olur. Aynı yıl, o zaman Kars'a (Şimdi Ardahan'a) bağlı Göle ilçesinin Telliöğlü Köyü İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak eğitim camiasına katılır.

12 Eylül 1980 darbesinin baskıcı etkisini üzerinde hisseder. 1981 yılının Eylül ayında, Siirt'e (Şimdi Batman'a) bağlı Sason ilçesinin Dikbayır (Gawastérk) Köyü İlkokuluna tayini çıkar.

4 Eğitim-Öğretim yılı, ismi geçen dağ köyünde görev yaptıktan sonra, 1984 yılında İstanbul'un Silivri ilçesinin Küçük Seymen köyüne tayin olur.

11 yıl bu köyde görev yapar, 2008 yılında emekli oluncaya kadar, Silivri'nin merkezinde bulunan Nurullah Baldöktü İlköğretim Okulu ve Piri Mehmet Paşa İlköğretim okullarında görev yaptı. Şimdi, emekli olarak siyasi yaşantısıyla birlikte, **Şirvanlılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanlığı**nı yürüterek, halkına hizmet etmeye devam etmektedir.